

ASYMETRICKÉ PROSTREDIE A ASYMETRICKÉ HROZBY V MISIÁCH NA PODPORU MIERU

Žák Miroslav¹, Bučka Pavel^{2 *}

ABSTRAKT

Článok je venovaný možnému využitiu znalostnej databázy v systéme na podporu rozhodovania v podmienkach asymetrického bezpečnostného prostredia a poznatkom o hrozbách v asymetrickom prostredí, ktorým boli vystavení príslušníci Ozbrojených síl Slovenskej republiky pri mierových misiách v Afganistane a Iraku. Rozvoj systémov na podporu rozhodovania sa môže stať dôležitým prvkom pre skvalitnenie prípravy jednotiek vysielaných do misií medzinárodného krízového manažmentu a taktiež pre skvalitnenie plánovania a riadenia operácií. Pre vytváranie znalostnej databázy o hrozbách v asymetrickom prostredí je dôležité zhromažďovať skúsenosti Ozbrojených síl Slovenskej republiky z ich pôsobenia v doterajších mierových operáciách.

Kľúčové slová:

bezpečnostné prostredie, asymetrické hrozby, asymetrické operácie, mierové misie

ABSTRACT:

The article deals with the eventual utilization of the knowledge database in the system to support decision-making in the conditions of asymmetric security environment and with the information about the threats of asymmetric environment that the members of the Armed Forces of Slovak Republic were exposed to on their missions in Afghanistan and Iraq. Development of the systems for supporting decision-making can be an important element of upgrading the training of troops that are about to be sent to crisis management missions and also of improving planning and management of operations. For the creation of knowledge database of asymmetric environment threats is important to gain experience of the Armed Forces of Slovak Republic and their activities in peace operations.

---

*)

¹ Dr. h. c. prof. Ing. Miroslav ŽÁK, DrSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš 6, 0960422792, e-mail miroslav.zak@aos.sk

² doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc., Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš 6, 0960423033, e-mail pavel.bucka@aos.sk

Key words: security environment, asymmetric threats, asymmetric operation, peacekeeping missions.

ÚVOD

Významným nástrojom medzinárodného spoločenstva na udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, prípadne na ich konsolidáciu, na stabilizáciu pomerov a na všestrannú obnovu krajiny najmä po ozbrojenom konflikte, sú misie a operácie krízového manažmentu. Meniace sa bezpečnostné prostredie, charakter a rozsah súčasných bezpečnostných hrozieb kladú na medzinárodné spoločenstvo nové nároky a vyžadujú si nové komplexnejšie prístupy. Mierové operácie sú dnes iné, zmenila sa celá ich koncepcia, stali sa komplexnou, dynamickou a náročnou činnosťou. Dynamika vývoja v krízových oblastiach a nové chápanie bezpečnosti dnes vyžaduje kontinuálnu aktualizáciu našich hypotéz a rýchlu aplikáciu nových poznatkov nielen vo vojenskej oblasti, ale i v rovine politického rozhodovania.

Prebiehajúce zmeny bezpečnostného prostredia významne ovplyvňujú tradičné schémy vojenského myslenia, ciele, činnosti a charakter použitia vojenských síl v mierových misiách a spôsob ich vedenia. Od konca studenej vojny bol daný mierovým misiám nový rámec, ktorý vedľa tradičných úloh obsahuje i také opatrenia, ktoré podporujú napríklad organizáciu volieb, presadzovanie ľudských práv, formovanie bezpečnostného sektora, formovanie nových štátov a rozširovanie priestoru demokracie.

1 ASYMETRICKÉ OPERÁCIE A ASYMETRICKÉ HROZBY

Historicky boli vojenské konflikty vedené spravidla medzi štátmi. Pre obdobie po skončení studenej vojny sa stali charakteristické vnútorné konflikty a krízy, označované ako konflikty nového typu, ktorých riešenie si vyžiadalo vypracovanie nových prístupov a teórií ako na národnej úrovni, tak i v rámci aliancií a medzinárodných a rôznych nevládných organizácií.

Budúce mierové operácie budú s vysokou pravdepodobnosťou vedené v takzvanom asymetrickom prostredí formou asymetrických operácií, kde bude narastať kombinovaný charakter vzťahov medzi štátnymi i neštátnymi subjektmi v postupne sa globalizujúcich spoločnostiach. Asymetrické operácie znamenajú ozbrojený konflikt, pri ktorom proti ozbrojeným silám pôsobí nepriateľ, ktorý je neporovnateľný z hľadiska cieľov, metód, prostriedkov vedenia boja a výzbroje. Proti takémuto nepriateľovi sa používajú metódy boja, ktoré musia reagovať na zvláštnosti jeho netradičného pôsobenia formou asymetrických konfliktov a hrozieb. Asymetrické konflikty a hrozby predstavujú neočakávané a netradičné prístupy, ktoré majú obísť alebo podlomiť protivníkovu silu tým, že ohrozia jeho zraniteľné miesta nepredpokladanými technológiami alebo modernizovanými prostriedkami.

Pôjde spravidla o akcie menších taktických alebo operačných síl proti zraniteľným miestam protivníka, za účelom dosiahnutia neúmerne veľkého účinku, s cieľom podlomiť protivníkovu vôľu a tak dosiahnuť svoje asymetrické strategické ciele. Často bude využívaná teroristická činnosť, ktorá nie je riadená podľa pravidiel

alebo zákonov vojny. Jej metódy obsahujú také praktiky, ako sú branie rukojemníkov, únosy, sabotáže, atentáty na ústavných činiteľov, zakladanie požiarov, bombové atentáty, nálety a útoky na významné objekty, zmocnenie sa určitých zariadení alebo objektov. Obeťami takýchto útokov sú nielen radoví príslušníci ozbrojených síl, ale veľmi často nevinní ľudia.

Hrozby, ktorým budú čeliť príslušníci spojeneckých síl počas operácií, môžu mať rôzne formy. Môže to byť dobre organizovaná a identifikovateľná vojenská sila, alebo môže pozostávať zo vzbúrencov, ktorí sa snažia destabilizovať existujúcu vládu a vytlačiť všetky cudzie vojenské jednotky kombináciou násilia a podratnej činnosti. Konkrétna hrozba sa môže v priebehu operácie aj meniť. Napríklad, nepravidelné ozbrojené sily môžu pomáhať konvenčným silám alebo porážka pravidelných vojenských síl môže viesť k ich zmene na povstalcov sponzorovaných zo zahraničia.

2 HROZBY V MIEROVÝCH OPERÁCIÁCH PRI PÔSOBNÍ OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY V RÁMCI KOALIČNÝCH SÍL V IRAKU A AFGANISTANE

Základom pre vytipovanie hrozieb, ktorým boli vystavení príslušníci Ozbrojených síl Slovenskej republiky sa stali záverečné správy veliteľov jednotlivých rotácií a výmena skúseností účastníkov misií. Časť hrozieb sa prejavovala ako v Iraku, tak v Afganistane, obidve krajiny však majú aj v tejto oblasti určité špecifiká.

Za najväčšie hrozby je možné považovať:

- mínometné a raketové útoky na tábor (kemp) a na miesta, kde vojaci vykonávali odminovacie práce a počas presunov a zastávk s technikou,
- streľba z ručných zbraní a výbuchy v okolí tábora vo večerných a nočných hodinách,
- útok malými zbraňami a ostreľovačmi počas opráv vozidiel za presunov (opravy defektov) a pri autonehodách,
- použitie improvizovaných výbušných zariadení (IED), najmä počas presunov,
- teroristické samovražedné útoky vozidiel s naloženými výbušnami,
- použitie zbraní a výbušnín rôzneho druhu pri kontaktoch našich vojakov s miestnym obyvateľstvom a pri pohybe miestneho obyvateľstva v blízkosti techniky pri zastávkach,
- útok ostreľovačov počas činností v zastavaných priestoroch, najmä pri budovaní mostov, kontrolných stanovišť, priechodov, kontrolných a prepúšťacích miest a po, únosy cudzincov, ktoré boli motivované výkupným, ktoré žiadali od rodín zo zahraničia.

Koaličné jednotky boli najviac ohrozované pri plnení úloh v teréne, mimo základní, v konvojoch, hliadkach a na kontrolných stanovištiach a pri činnosti v zastavaných priestoroch. Pri útokoch boli využívané hlavne nástražné výbušné systémy, umiestňované na hlavných a vedľajších cestách využívanými koaličnými silami, na prímestských komunikáciách a zariadeniach infraštruktúry, odstavených vozidlách, vo vozidlách, ktoré riadili vodiči samovrahovia, v niektorých prípadoch aj viacerí, ba dokonca i s rodinou.

Okrem už uvedených skutočností, hrozieb a rizík museli spojenecké sily pri mierovej misii v Afganistane rešpektovať rad zvláštností ako:

pomerne silné postavenie bojových kmeňových náčelníkov a vojenských veliteľov, ktorí naďalej operujú v mnohých oblastiach krajiny, podnikajú útoky na mestá a podnecujú násilie proti humanitárnym pracovníkom a medzinárodným silám, postupné odzbrojovanie príslušníkov rôznych milícií a zhromažďovanie ich zbraní na bezpečných miestach, zaostaná ekonomika, pri ktorej prekvitá najmä obchod s drogami a organizovaný zločin, veľká korupcia a klientelizmus, kde narkobaróni nemajú problém zaplatiť si políciu, guvernérovi či obyčajným úradníkom, záškodnícka činnosť proti verejnému alebo súkromnému majetku, proti dopravnej a komunikačnej infraštruktúre, výpady, nástrahy a pasce proti koalíčným vojskám, proti ich základniam, konvojom, posádkam, skladom a hliadkam.

Osobitne nebezpečným postupom sa stal terorizmus voči vlastnému obyvateľstvu, vraždenie, únosy, mučenie, mrzačenie Afgancov, najmä však kmeňových náčelníkov alebo politických kandidátov považovaných za príliš lojálnych voči kábulskému režimu, alebo dokonca za „kolaborantov“ s cudzími vojskami. V niektorých prípadoch teroristi využili situáciu po výbuchu nástražných systémov a na telá zranených obyvateľov nainštalovali výbušné zariadenia, ktoré odpálili na diaľku, keď už boli zranení dopravení na ošetrovanie do zdravotných zariadení, alebo do poľných ošetrovní v táboroch koalíčných síl. Často uplatňovaným postupom boli aj najrôznejšie provokácie a incidenty vypočítané na narušovanie verejného poriadku. Na nich nadväzovali akcie vyslovene zločineckého charakteru, najmä podpaľáčstvo, únosy ľudí, lúpeže, rabovanie, vydieranie a vraždy.

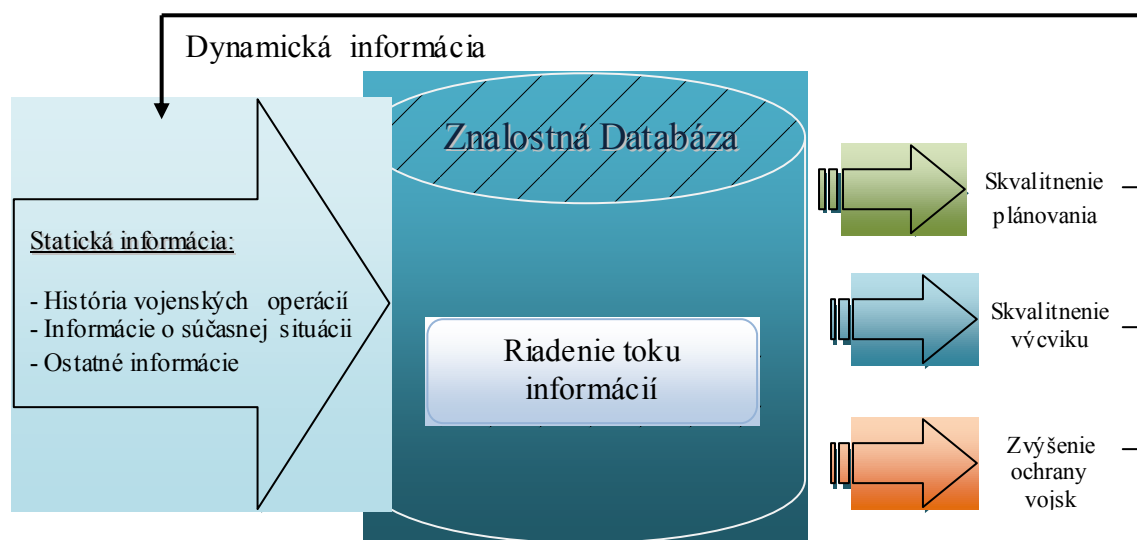
3 PODPORA ROZHODOVANIA S VYUŽITÍM ZNALOSTNEJ DATABÁZY

Rozhodovanie predstavuje jednu z najvýznamnejších aktivít, ktoré manažéri v organizáciách realizujú, niekedy sa dokonca chápe ako určité jadro riadenia. Význam rozhodovania sa prejavuje najmä v tom, že kvalita a výsledky týchto procesov, najmä strategických rozhodovacích procesov, prebiehajúcich na najvyšších úrovniach riadenia organizácií, ovplyvňujú zásadným spôsobom efektívnosť fungovania a budúcu prosperitu týchto organizácií. Nekvalitné rozhodovanie môže byť pritom jednou z významných príčin neúspechu. Význam rozhodovania sa súčasne odvíja i od rozsahu zdrojov a prostriedkov, ktoré sú na rozhodovanie viazané, alebo o ktorých sa rozhoduje.

Dôležitú úlohu pri rozhodovaní majú informácie, ich zhromažďovanie, spracovanie a využívanie. Túto skutočnosť podporuje aj fakt, že niekedy sa rozhodovacie procesy chápu ako procesy zhromažďovania a transformácie vstupných informácií do výstupných informácií a interpretácia týchto informácií. Rozvoj výpočtovej techniky a najmä rozšírenie osobných počítačov prispelo významne

k nárastu využívania týchto nástrojov na podporu riešenia rozhodovacích problémov i vo vojenstve.

Akadémia ozbrojených síl sa podieľa na riešení projektu Európskej obrannej agentúry, ktorý je zameraný na rozvoj systémov na podporu rozhodovania. Základom uvedeného projektu, ktorý je označovaný ako SIMS (Smart Information for Mission Success), je znalostná databáza o možných asymetrických hrozbách. Predpokladá sa, že v tejto databáze budú sústredené nielen základné informácie o asymetrických hrozbách, ale aj modeloch činnosti protivníka v asymetrickom prostredí, o bezpečnostnom prostredí, vlastných vojskách a podobne. Statické údaje budú porovnávané s aktuálnom situáciou v záujmovom priestore. Údaje o aktuálnom stave budú získavané najmä z rôznych senzorov umiestnených v záujmovom priestore, ale aj na základe informácií od podriadených jednotiek. Údaje o možnom ohrození budú v reálnom čase priebežne snímané a analyzované. Budú tak dopĺňať bázu znalostí a optimalizovať výber modelu možného ohrozenia. Analýza a verifikácia úrovne rizík bude uskutočňovaná s využitím matematických a heuristických metód. Na základe informácií o možnom ohrození bude analyzovaná situácia a prijímané rozhodnutie na použitie síl.

Obrázok 1 Znalostná databáza v systéme na podporu rozhodovania

Architektúra systému bude založená na technológii NEC (Network Enable Capability) a bude ponúkať rozsiahle prostriedky pre analýzu rizík možného napadnutia expedičných síl alebo jednotiek v misii. Systém bude otvorený s možnosťou jeho inovácie a dopĺňovania o nové poznatky. Základom systému bude znalostná databáza dát bude zahrňovať nielen statické informácie, získané na základe doterajších skúseností, ale aj dynamické informácie, získane v priebehu plánovania vedenia operácií (Obrázok 1). Samotný projekt SIMS bude ďalej obsahovať balík nástrojov umožňujúcich spracovanie informácií, ale aj upovedomovanie o vzniknutej udalosti a návrh na jej možné riešenie. Výsledky riešenia projektu môžu tak výrazne prispieť ku skvalitneniu plánovania operácií, zvýšeniu ochrany vojsk v priebehu vedenia operácií a skvalitneniu výcviku pri príprave na mierové misie. Informácie na podporu rozhodovania sa budú zobrazovať výberovo, najmä na taktickom a operačnom stupni rozhodovania, s rôznym stupňom podrobností. Ontológia celého

systemu zobrazovania bude založená na štyroch vrstvách zobrazovania. Prvú vrstvu budú tvoriť statické, najmä mapové údaje o záujmovom priestore. Podklady pre zobrazenie budú získavané pravdepodobne z geografického mapového systému GIS (Geographical Information System). Druhú vrstvu budú tvoriť údaje o možných hrozbách o odhadoch rizík. Odhad rizík bude závislý od prostriedku voči, ktorému sa bude určovať (nechránená osoba, vozidlo, obrnené vozidlo a podobne) a od prostredia v ktorom sa činnosť bude vykonávať (pole, les, horský terén, púšť, zastavané prostredie a pod.), ale taktiež v spojitosti s predchádzajúcimi incidentmi v tomto prostredí. Tretia vrstva by mala obsahovať údaje o zostave, prostriedkoch a silách jednotiek misie. Štvrtá vrstva by mala obsahovať podrobné údaje o minulých hrozbách doplnené o aktuálne údaje o situácii v záujmovom priestore.

ZÁVER

Z misií v Iraku a Afganistane, na ktorých sa príslušníci Ozbroyených síl Slovenskej republiky podieľali, je možné vyvodiť záver, že koalíčné jednotky boli najviac ohrozené pri plnení úloh v teréne mimo základní, v konvojoch, hliadkach, pri budovaní mostov, kontrolných stanovišť, priechodov, kontrolných a prepúšťacích miest. Pri útokoch boli využívané hlavne nástražné výbušné systémy, umiestňované na hlavných a vedľajších cestách využívaných koalíčnými silami, na prímestských komunikáciách a zariadeniach infraštruktúry, odstavených vozidlách, vo vozidlách, ktoré riadili vodiči (samovrahovia), v poslednom období dokonca aj s rodinou. Osobitne nebezpečným postupom je terorizmus.

LITERATÚRA

- [1] ŽÁK, M. – SPILÝ, P. – SOPÓCI, M. – KELEMEN, M. – BUČKA, P. – ŠKOLNÍK, M. – BELAN, L. ml. V. – SPILÝ, P. – PETRUFOVÁ, M. – MAJCHÚT, I. – GÁNO CZY, Š. – ŽÍDEK, R. – LABUZÍK, M. Smart Information for Mission Success (*Study Case*). Čiastková výskumná správa o riešení Medzinárodného projektu vedy a výskumu EDA A-0934-RT-GC. AOS gen. M. R. Štefánika, Liptovský Mikuláš 2011, 721 s.
- [2] ŽÁK, M. – SOPÓCI, M. – BUČKA, P. – NEČAS, P. – NEKORANEC, J. – KUSTROVÁ, M. – MAJCHÚT, I. Smart Information for Mission Success (System design). Čiastková výskumná správa o riešení Medzinárodného projektu vedy a výskumu EDA A-0934-RT-GC. AOS gen. M. R. Štefánika, Liptovský Mikuláš 2011, 721 s.
- [3] NEČAS, P.- UŠIAK, J. Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia. vedecká monografia, AOS gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, 2010. - 167 s. ISBN 978-80-8040-401-7.
- [4] KELEMEN, M. Protivník v novom bezpečnostnom prostredí. In: Politické vedy: časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy. ISSN 1335-2741. Roč. 9, č. 1 (2006), s. 35-57.

Článok recenzoval:
prof. Ing. Miloslav Seidl, PhD.

CRISIS MANAGEMENT

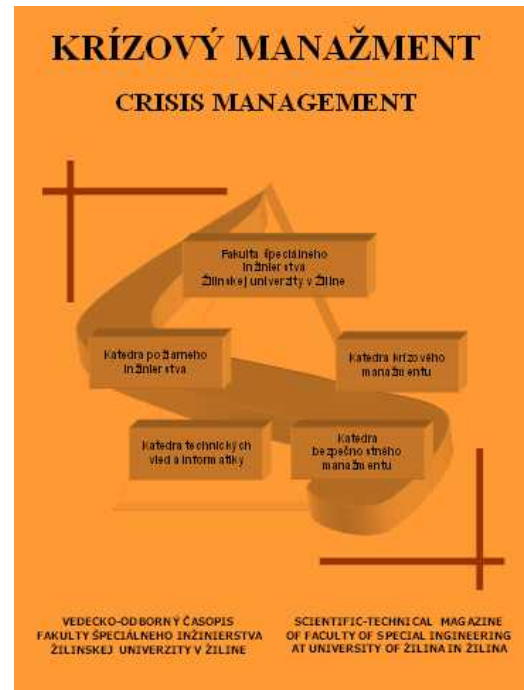
a journal for specialists
dealing with crisis management

Crisis management is a scientific journal of the **Faculty of Special Engineering, University of Žilina**. The journal is published two times per year. Deadline for papers is on 31st March and on 31st October.

Your articles you can send via e-mail to address: linda.osvaldova@fsi.uniza.sk, or deliver on CD with one copy to the address: Faculty of Special Engineering, University of Žilina, Editorial office of scientific journal Crisis Management, Ul. 1. Mája, 32, 010 26 Žilina.

Structure of article in electronic form (which you can directly write in) can be found on the website of the journal: <http://fsi.uniza.sk/kkm/casopis.html>.

If you are interested, you can subscribe to the journal at the address of the editorial office. Price for one copy of the magazine is 5 € + postage and packing.

Editorial office address (in Slovak language):
Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity
redakcia časopisu Krízový Manažment
Ul. 1.mája 32
010 26 Žilina

Please, do not hesitate to approach us in case of any questions:
Ing. Linda Makovická Osvaldová, PhD. (linda.osvaldova@fsi.uniza.sk)
Ing. Jela Ondirková, PhD. (Jela.Ondirkova@fsi.uniza.sk)
Ing. Miloš Ondrušek, PhD. (Milos.Ondrusek@fsi.uniza.sk)
Ing. Petr Selinger, PhD. (Petr.Selinger@fsi.uniza.sk)